Od protočnosti do višestrukog izdavanja

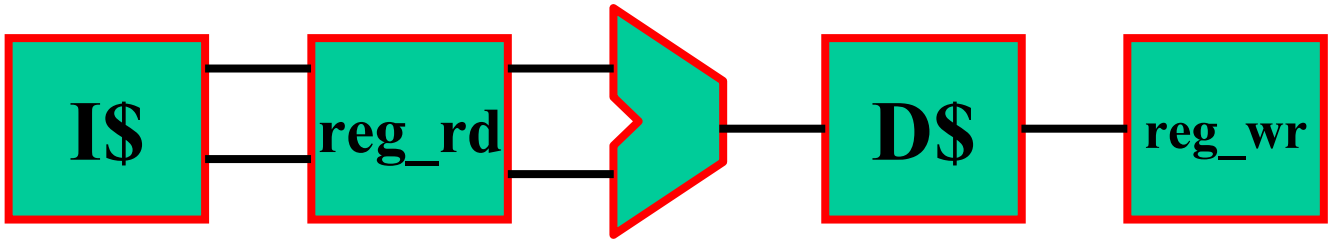

- temeljni put podataka arhitekture MIPS ne podržava ni množenje ni dijeljenje ni operacije s pomičnim zarezom
- štednja na broju tranzistora nije opravdana zbog Mooreovog zakona
- logično proširenje arhitekture: dodati višestruke procesne jedinice i uklopiti ih u temeljni cjevovod

Složena skalarna protočna organizacija:

- segmenti različite dužine
- veće mogućnosti bez velikog usporenja temeljnih operacija

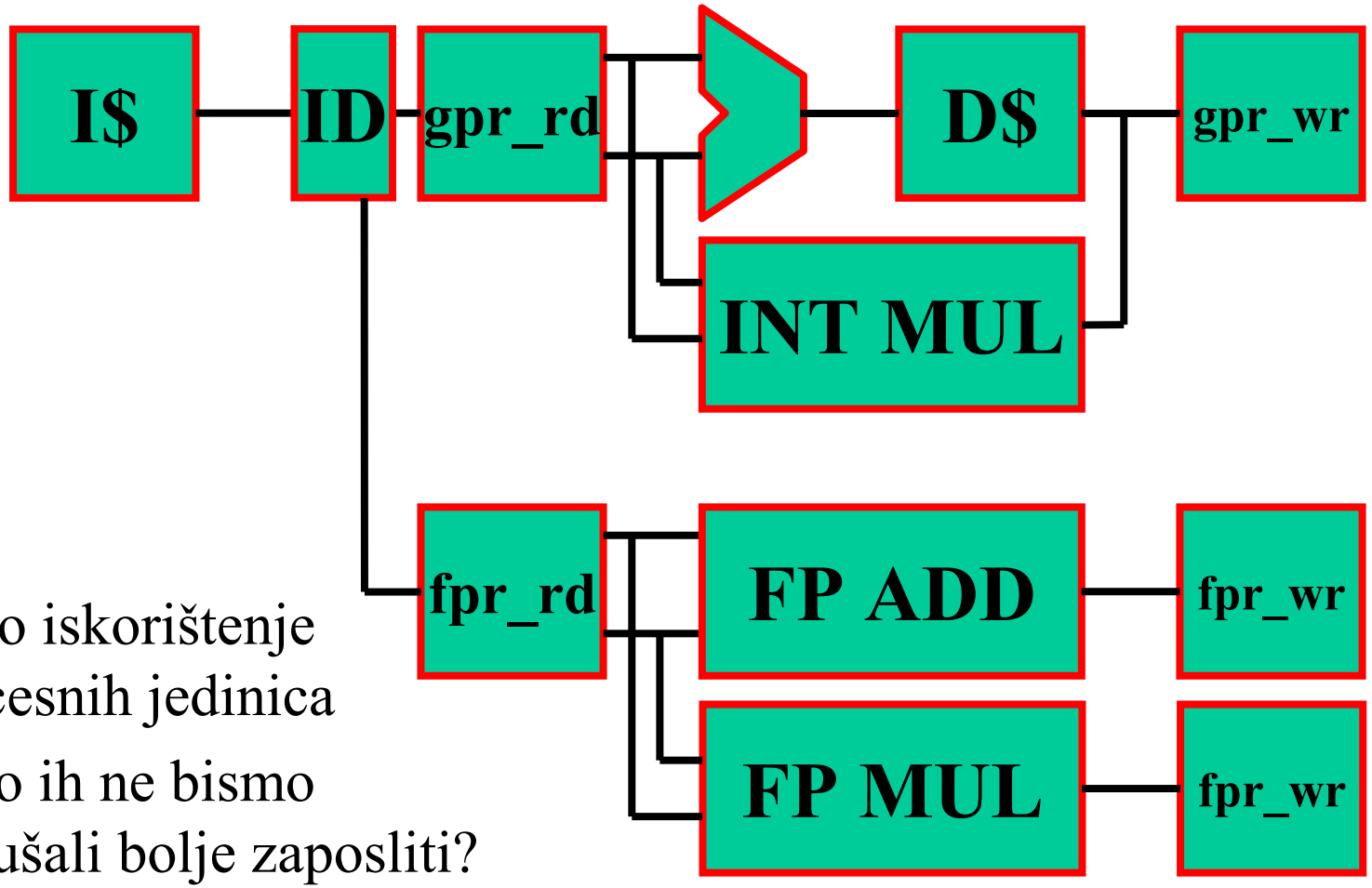

- slabo iskorištenje procesnih jedinica
- zašto ih ne bismo pokušali bolje zaposliti?

Koncept višestrukog izdavanja instrukcija:

- CPU istovremeno dohvaća i dekodira dvije instrukcije!
- instrukcije se izvode **usporedno,** ako:
  - koriste različite resurse,
  - prva instrukcija nije uvjetno grananje
  - nema podatkovnih međuovisnosti

Predstavnici:

- MIPS 4000 (1991)
- Alpha 21064 (1992)

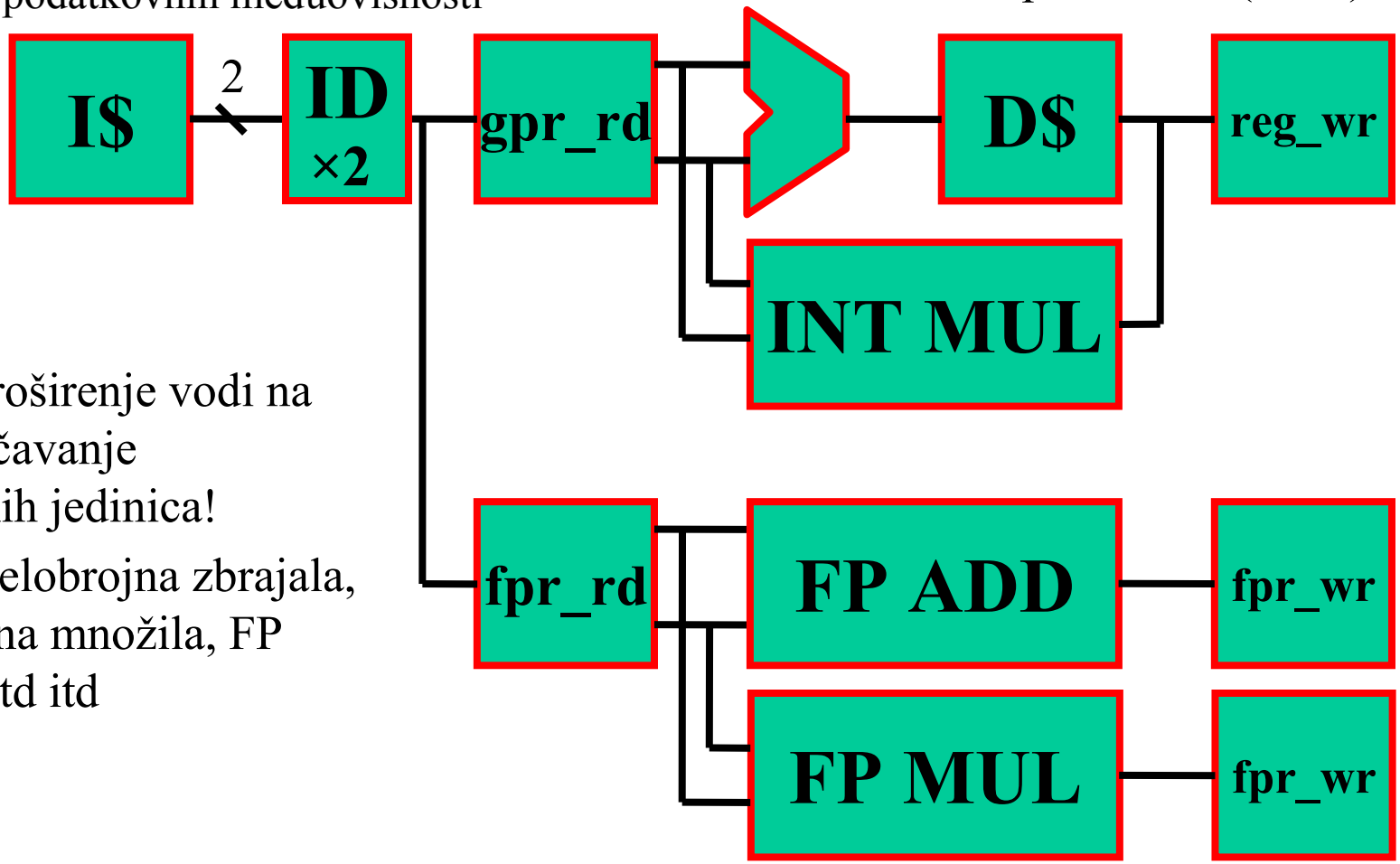

- daljnje proširenje vodi na udvostručavanje funkcijskih jedinica!
- po dva cjelobrojna zbrajala, cjelobrojna množila, FP zbrajala itd itd

Ideja: istovremenim **izdavanjem** više instrukcija razotkriti više instrukcijskog paralelizma nego što to omogućava protočnost

- u implementaciji: replicirani protočni segmenti!
- u svakom ciklusu (pokušati) započeti s obradom više instrukcija
- uz n-terostruko izdavanje (n-way multiple issue) vršni CPI = 1/n

Koncept u načelu jednostavan, ali se implementacija komplicira:

- redosljed instrukcija i hazardi onemogućavaju iskorištenje resursa
- cijena mjehurića može biti veća nego kod skalarnog CPU
- slabo skaliranje zbog izvedbenih problema (m ... br. procesnih jedinica):
    1. broj sabirnica za čitanje registarskog skupa: $2 \times m$
    2. broj ad-hoc veza za prosljeđivanje: m ili m^2
- u praksi, tipično se postiže CPI=0.5 uz n=4, m=8

Ganttov dijagram procesora s dvostrukim izdavanjem, u idealnom slučaju (bez hazarda):

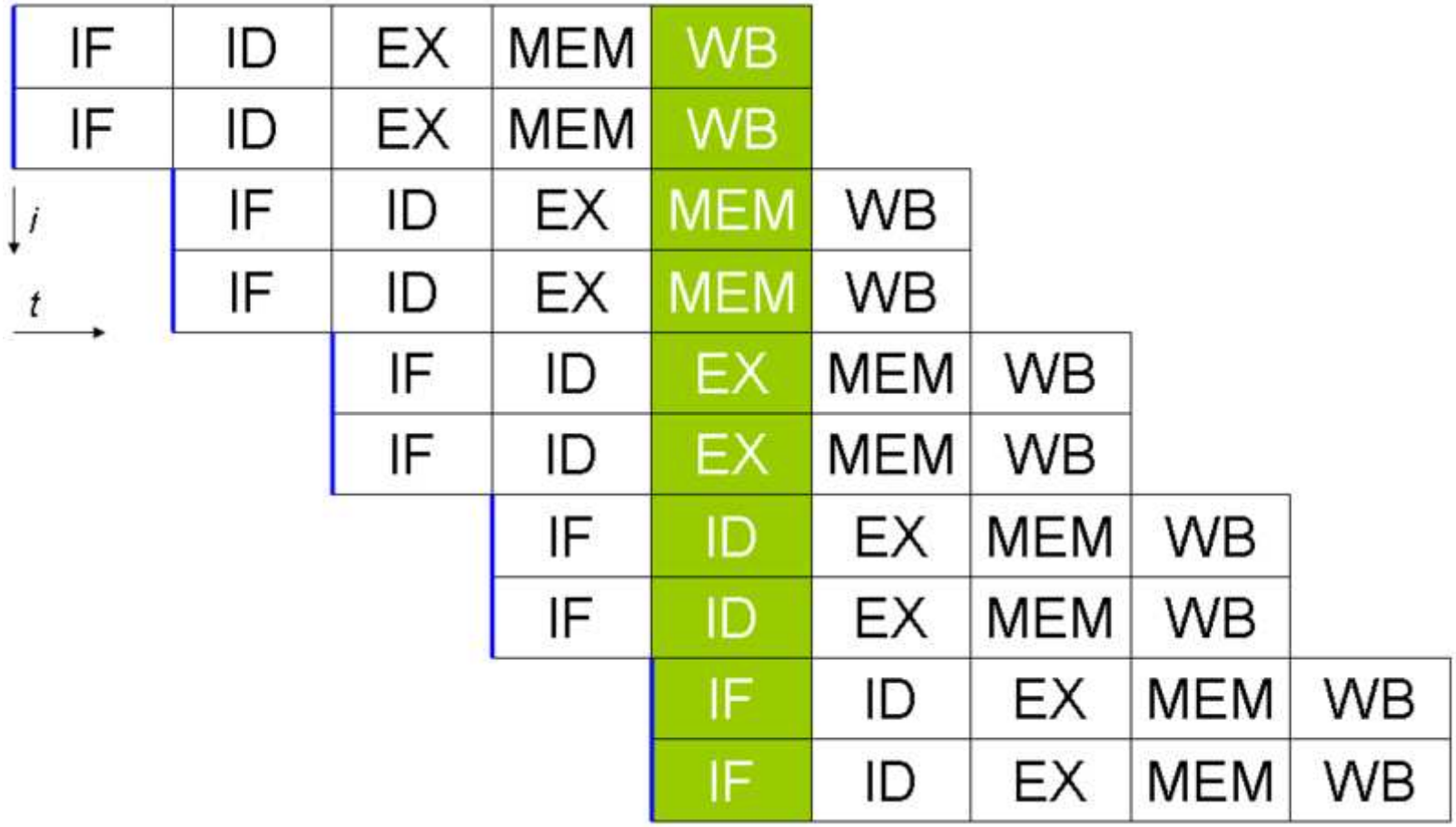

[Wikipedia]

Dva glavna pristupa višestrukom izdavanju:

1. statičko izdavanje (VLIW)

- prevoditelj grupira instrukcije koje se izdaju zajedno
- **pakete** instrukcija promatramo kao "duge instrukcije"
- prevoditelj detektira hazarde i po potrebi umeće nop-ove

2. dinamičko izdavanje ("superskalarni" RISC)

- procesor analizira instrukcijski tok i dinamički odabire instrukcije koje će se izdati u sljedećem ciklusu
- procesor dinamički otkriva i razrješava hazarde (koncept upravljanja temeljenog na toku podataka)
- prevoditelj pomaže prikladnim razmještajem instrukcija

Statičko višestruko izdavanje

- instrukcije se grupiraju u pakete
  - paket: grupa instrukcija koja se može izdati u jednom ciklusu
  - prevoditelj treba poznavati resurse procesora
- VLIW: paket = duga instrukcija
  - definira operacije koje se mogu izvoditi konkurentno
- posao prevoditelja:
  - organizirati instrukcije u pakete
  - bez međuovisnosti unutar paketa!
  - popuniti neiskorištene okvire (nop)

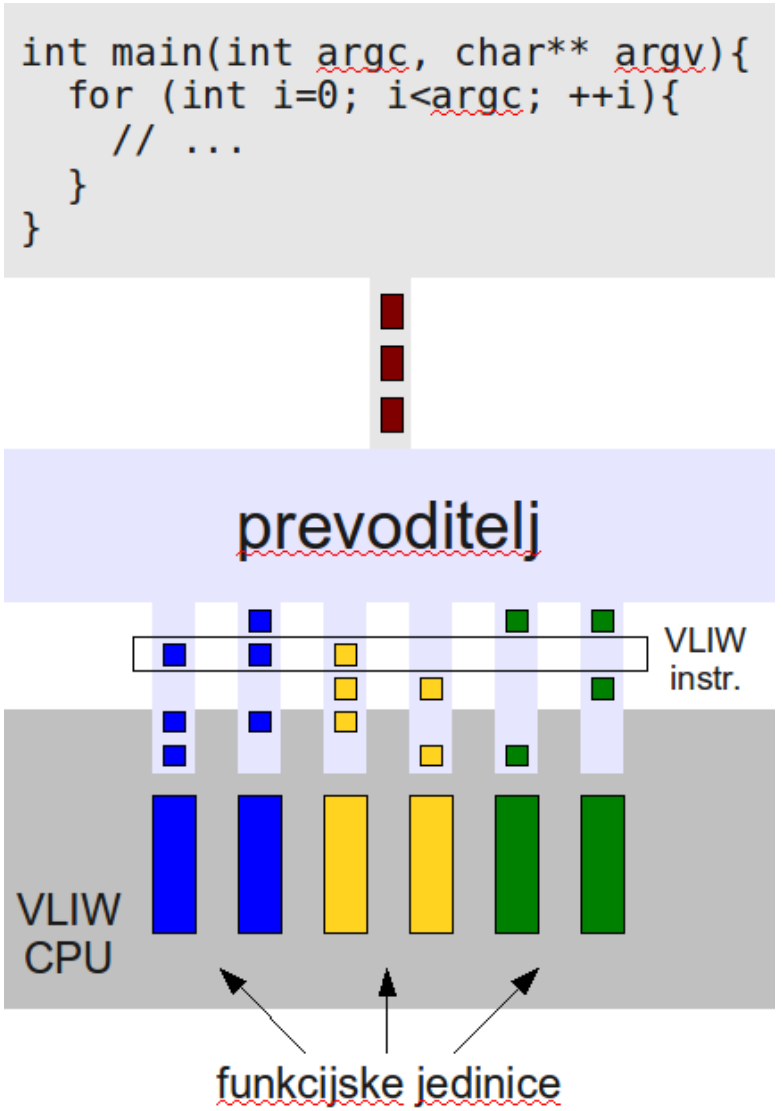

MIPS s dvostrukim statičkim izdavanjem

- jedna instrukcija tipa ALU/branch
- jedna instrukcija tipa load/store
- paket poravnat na granici 64-bitne riječi:
  - prvo ALU/branch, onda load/store
  - neiskorištene okvire punimo instrukcijama nop

adresa	vrsta instrukcije	protočni segmenti						
n	ALU/branch	IF	ID	EX	MEM	WB		
n + 4	Load/store	IF	ID	EX	MEM	WB		
n + 8	ALU/branch		IF	ID	EX	MEM	WB	
n + 12	Load/store		IF	ID	EX	MEM	WB	
n + 16	ALU/branch			IF	ID	EX	MEM	WB
n + 20	Load/store			IF	ID	EX	MEM	WB

[Patterson08]

Hazardi pri dvostrukom statičkom izdavanju

- podatkovni RAW hazard segmenta EX
  - u skalarnoj izvedbi, prosljeđivanje otklanja sve zastoje
  - sada rezultat ALU ne možemo koristiti u istom paketu:
    - ```
      add  $r1, $r2, $r3
      load $r4, 0($r1)
      ```
    - instrukcije potrebno razdvojiti u dva paketa (efektivno, imamo zastoj)
- podatkovni RAW hazard segmenta MEM
  - efekt instrukcije load sad je vidljiv nakon 2 instrukcije!
- više instrukcija se izvodi usporedno $\Rightarrow$ više hazarda!
  - potreba za agresivnim raspoređivanjem još izraženija!
      ```

Primjer statičkog raspoređivanja (MIPS, 2×izdavanje)

```
Loop: lw   $t0, 0($s1)    # $s1 .. int *p
      addu $t0, $t0, $s2  # $s2 .. int scalar
      sw   $t0, 0($s1)    #
      addi $s1, $s1,4     #
      bne  $s1, $s3, Loop # $s3 .. int* limit
```

	ALU/branch	Load/store	ciklus
Loop:	nop	lw $t0, 0($s1)	1
	addi $s1, $s1,4	nop	2
	addu $t0, $t0, $s2	nop	3
	bne $s1, $s3, Loop	sw $t0, -4($s1)	4

CPI = 4/5 = 0.8 (slabije od vršnog CPI = 0.5) [Patterson08]

n_I = 5/iteraciji

Kako prevoditelj može pomoći:

- optimizacija razvijanjem petlje (loop unroll)

	ALU/branch	Load/store	ciklus
Loop:	addi $s1, $s1,16	lw $t0, 0($s1)	1
	nop	lw $t1, -12($s1)	2
	addu $t0, $t0, $s2	lw $t2, -8($s1)	3
	addu $t1, $t1, $s2	lw $t3, -4($s1)	4
	addu $t2, $t2, $s2	sw $t0, -16($s1)	5
	addu $t3, $t3, $s2	sw $t1, -12($s1)	6
	nop	sw $t2, -8($s1)	7
	bne $s1, $s3, Loop	sw $t3, -4($s1)	8

CPI = 8/14 = 0.6 (vršni CPI = 0.5) [Patterson08]

n_I = 3.5/iteraciji

Cijena: veći potrošak registara, duži kod

Dinamičko višestruko izdavanje

- "superskalarni" procesori
  - dinamički odlučuju hoće li izdati 0, ili 1, ili 2, ili više instrukcija
  - čuvaju semantiku programa
- manji značaj prevoditelja:
  - prevoditelj ne generira kod koji je strogo prilagođen jednoj arhitekturi
  - naravno, to ne znači da pomoć prevoditelja nije dragocjena
- potrebni dodatni koncepti:
  - izvođenje izvan redosljeda
  - preimenovanje registara
  - predviđanje grananja
  - spekulativno izvođenje

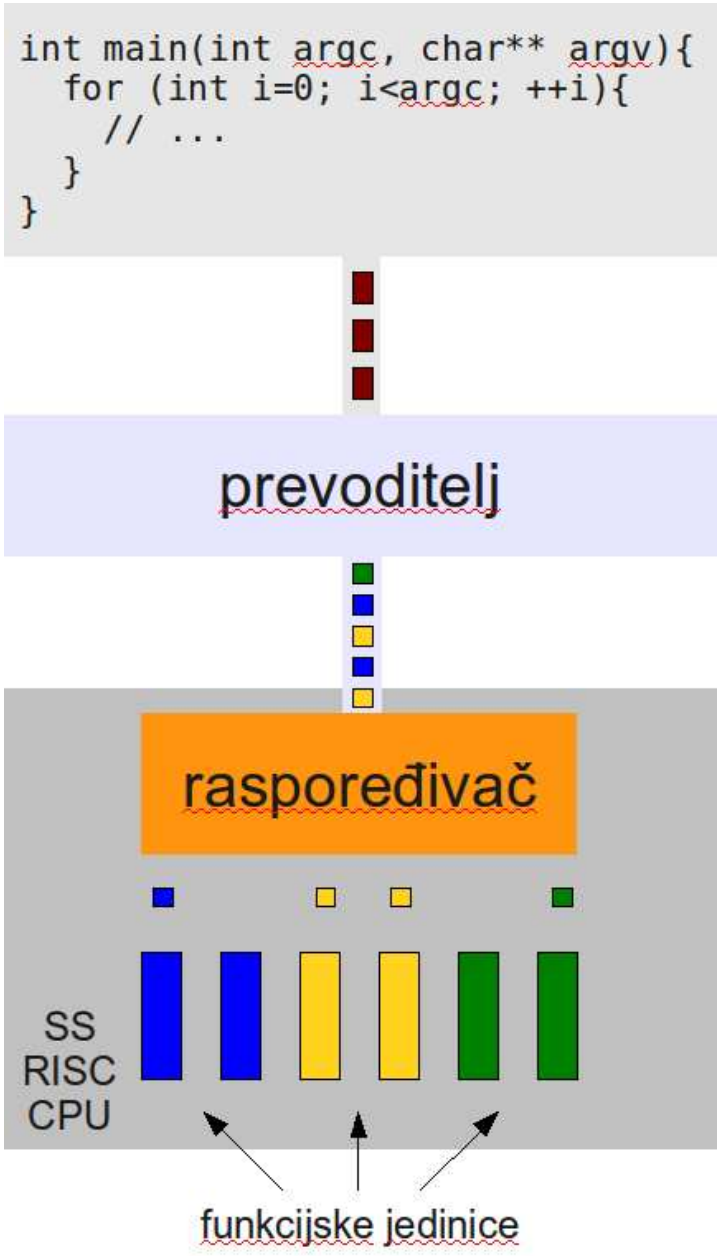

Izvođenje izvan redosljeda, dinamičko raspoređivanje

Redosljed instrukcija kao prepreka instrukcijskom paralelizmu:

```
div.d f0, f2,f4
add.d f10, f0,f8  # <- podatkovni hazard vrste RAW
sub.d f12, f8,f14 # <- ovdje nema podatkovnog hazarda,
                  #    ali svejedno moramo čekati
```

Instrukcija `add` mora čekati dugu instrukciju `div` (hazard RAW)

Instrukcija `sub` čeka instrukciju `add` (redosljed je svojevrsni strukturni hazard kod računala sa statičkim raspoređivanjem):

- nema podatkovnih hazarda za instrukciju `sub`!
- ako želimo bolje iskoristiti postojeći ILP, moramo omogućiti izvođenje instrukcija **izvan redosljeda**
- **dinamičko raspoređivanje** implicira izdavanje instrukcija koje nemaju:
  - strukturne hazarde (imaju slobodnu odgovarajuću funkcijsku jedinicu)
  - podatkovne RAW hazarde

Ali, zašto prevoditelj nije stavio sub.d **prije** div.d?

- zato što se radilo o školskom primjeru ☺
- idemo sada pogledati jedan realni primjer:

```
lw f14, 30(r6)
mul f0, f8,f0
sub.d f12, f8,f14 #dilema: redosljed sub i add!
add.d f10, f0,f10
```

- stvarna latencija instrukcije lw nije poznata u trenutku prevođenja programa
  - od 1 ciklus (L1), 4 ciklusa (l2), 16 ciklusa (L3), do 100 ciklusa (RAM) ili 1e6 ciklusa (disk)
  - prevoditelj **ne zna** hoće li prije završiti `lw` ili `mul`
- $\Rightarrow$ najbolje rezultate postiže **dinamičko raspoređivanje!**

Motivacija za dinamičko raspoređivanje

Registarski RAW hazardi mogu biti znatno ublaženi marljivom optimizacijom (redosljed instrukcija određen statičkom analizom)

Međutim, sve hazarde nije moguće predvidjeti statičkom analizom:

- pogotovo memorijske hazarde, pogotovo u superskalarnom procesoru
- ishod uvjetnog grananja također nije poznat tijekom prevođenja (doduše, profiliranjem možemo doznati statistička svojstva ishoda)
- latencija instrukcija može se razlikovati na različitim izvedbama ISA-e

Stoga je koncept izvođenja izvan redosljeda danas prisutan kod većine procesora opće namjene, problemima unatoč (iznimno složena izvedba upravljanja, problematične iznimke, ...)

Suvremeni CPU-a s dinamičkim raspoređivanjem

Jedinica za pribavljanje
i dekodiranje

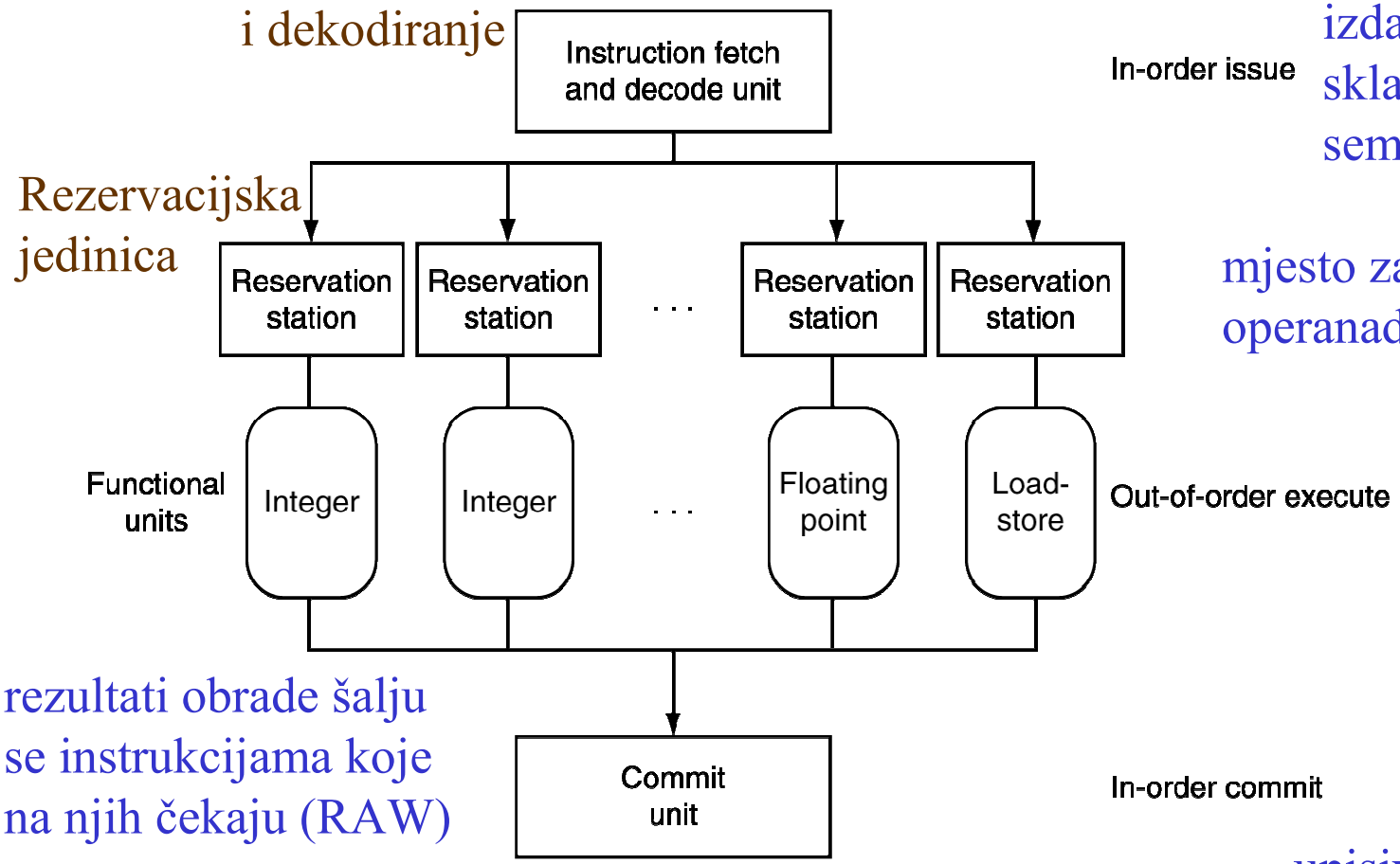

izdavanje instrukcija u skladu s redosljedom i semantikom programa

Rezervacijska
jedinica

mjesto za primanje i čuvanje operanada unstrukcije

rezultati obrade šalju se instrukcijama koje na njih čekaju (RAW)

Upisna jedinica
(reorder buffer)

upisivanje u odredišne registre u skladu s originalnim redosljedom

[Hennessy07]

Organizacija procesora Opteron X4

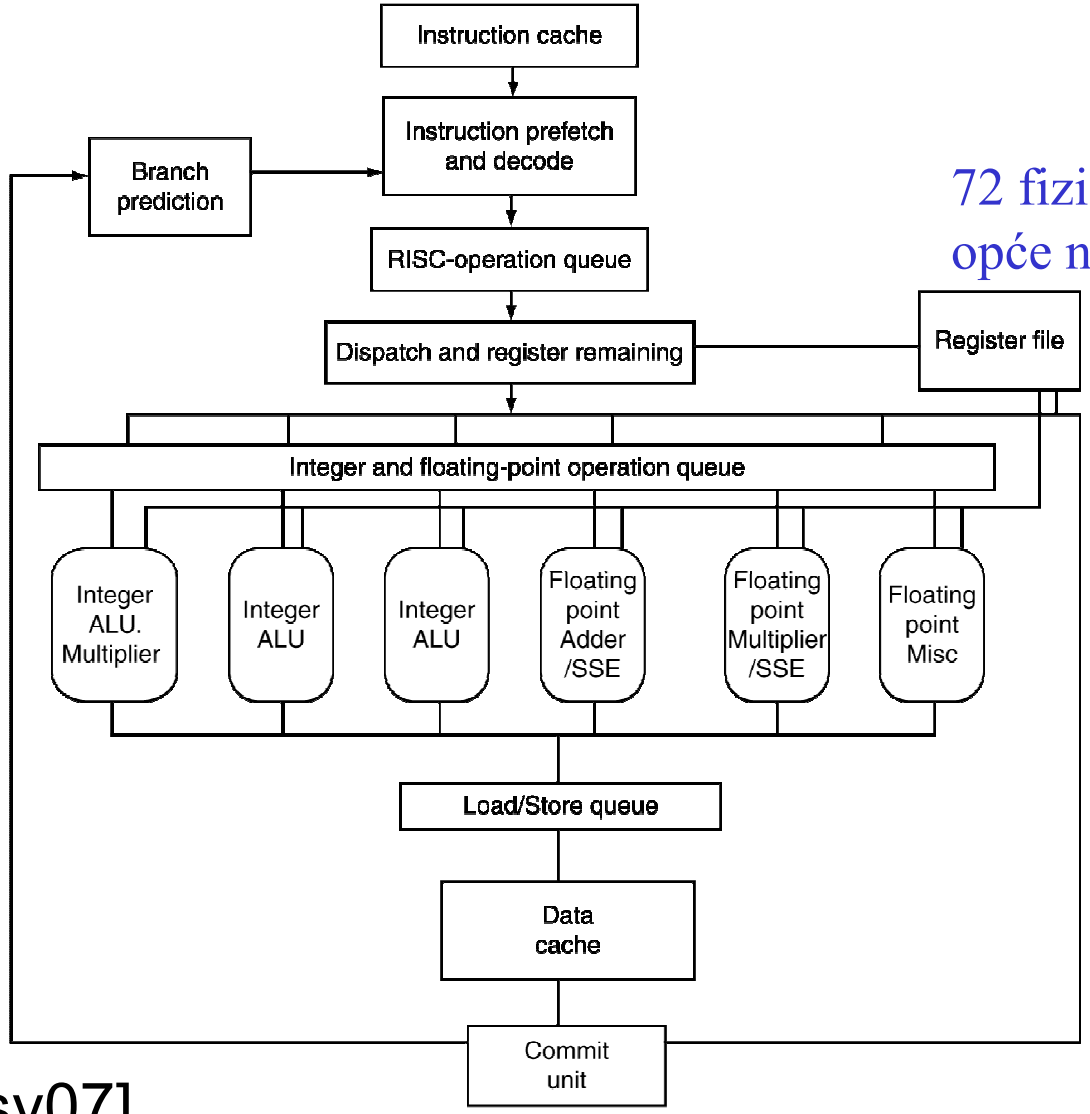

72 fizička registra opće namjene!

[Hennessy07]

Protočna struktura procesora Opteron X4

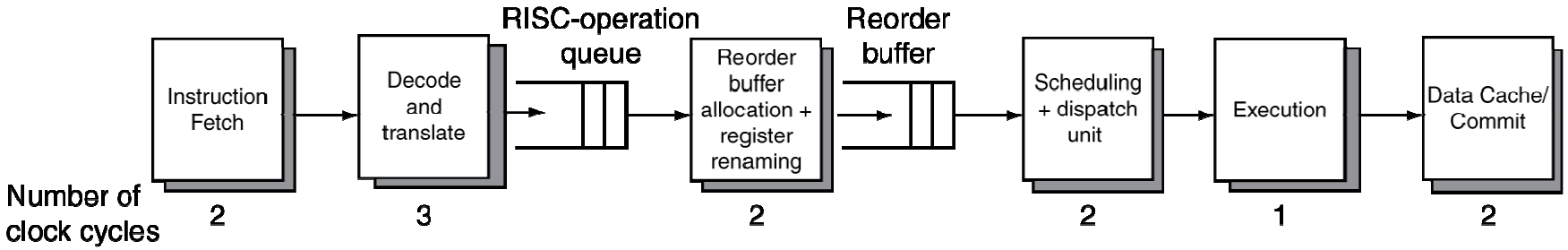

[Hennessy07]

  - do sveukupno 106 aktivnih RISC instrukcija

- Usko grlo performanse:
  - međuovisnosti instrukcija
  - krivo predviđeno grananje
  - kašnjenje memorijskog pristupa

Problemi vezani uz dinamičko raspoređivanje:

- moramo imati puno veću procesnu moć (broj procesnih jedinica) od ciljanog efektivnog CPI-a (0.5)
- moramo imati moćni prednji kraj koji je u stanju brzo opslužiti instrukcijama granu(e) puta podataka bez hazarda
- ograničen broj registara programskog modela je problematičan (WAR,WAW)
  - vrijedi i za nove arhitekture, gdje je broj registara ograničen širinom instrukcije
  - pogotovo vrijedi za CISC arhitekture (x86 ima 8 GPR)
- uvjetno grananje, promašaji priručne memorije?

ILP sažetak: SISD ulazi u zasićenje

- Agresivniji pristupi korištenja ILP-a (superskalarnost itd.) pomažu, ali njihova primjena rezultira slabijim iskorištenjem resursa
  - tranzistori (površina integriranog sklopa)
  - mogućnosti razvojnog odjela
  - energija

- Čini se da će izvođenje izvan redosljeda ostati
  - pogotovo u svijetu x86 (uz obaveznu štednju energije)
    - manja ovisnost o optimiziranom prevodiocu
    - bolje ponašanje u prisutnosti nepredviđenih zastoja

- Ipak, i dalje postoje procesori koji izvode unutar redosljeda
  - Intel Itanium (VLIW) oslanja se na statičku optimizaciju
  - IBM Power6, Intel Atom

MIMD, SIMD vs. SISD+ILP

- stari vic koji **možda** više neće biti smiješan:
  "paralelno računarstvo je tehnologija budućnosti... ...i uvijek će to biti"
  - SIMD GPGPU ulazi na mala vrata (Sh, Cg, CUDA)
    - STI Cell, Ati, Nvidia, Intel Larrabee
  - značajan napredak na području MIMD
    - višejezgrena barijera probijena, međutim broj jezgri još uvijek relativno mali
    - procesori s tisuću jezgara tehnološki mogući, nema programske podrške
  - najčešći programi su još uvijek slijedni,
    - nije realno očekivati da se to brzo promijeni...
    - fokus inovacije: programske paradigme za MIMD (posebno **implicitne**)

- npr, usporedno računanje linearne kombinacije pomoću OpenMP-a:

```
#pragma omp parallel for reduction(+:sum)
for (int i = 0; i < N; i++){
  sum = sum + myfun(i)*a[i];
}
```